

Státní divadlo

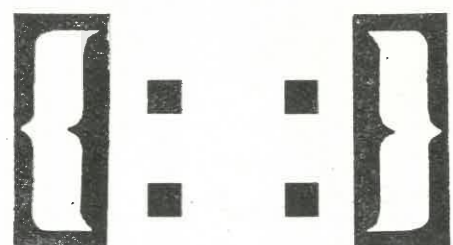
Ostrava

nositel Řádu práce

BLUDNÝ HOLANĎAN

..... *A v srdci muže samota. Záhadný muž, tak bezbřehý,
u této ženy z pobřeží. Moře já sám u tvého východu
jak ke zlatu tvých písků přimísené, kéž zase jdu a prodlévám
na tvém břehu v tom pomalém rozvíjení hliněných prstenců -
žena, jež vzniká a zase zaniká s vlnami, jež ji plodí .....*

*Kdepak jsi? říká sen. Ty nemáš odpověď, opřený o lokty
o své neštěstí jako syn velitele loďstva, zbavený korábů,
jenž stavěl na dohled moře na pustém pobřeží - a jeho
lože míří přes všechna okna dokořán k rozloze vod .....*

*Nebe, jež víří v modři bouřňáků, nám naši přítomnost
už navrací, po obsypaných zálivech už bloudí milióny našich
obětních lamp, - jako když rumělka se hodí do plamene,
aby vznítila vidiny .....*

Majáky (sbírka veršů) Saint-John Perse

ahasver moří

Vedle Mozarta a Verdiho nejpodivuhodnějším zjevem operní literatury a vedle Monteverdiho a Glucka nejvýznamnějším reformátorem operního jeviště byl Richard Wagner.

Básník, skladatel, dirigent, hudební teoretik — ztělesněný typ romantického »všeumělce«. Také jeho osud a osobnost jsou osudem a osobností typicky romantickou.

Bouřlivý život propletený neustálými osobními a uměleckými zápasy stál ve službách jediného cíle, jediné ideje: sjednotit umění natolik, aby vzniklo dílo spojující hudbu a poezii v opravdové operní hudební drama.

A jako reformátor se nemohl vzdát publicity svých myšlenek ve formě literárních děl. Jeho estetické a kritické spisy se rozrostly do desítek svazků, jejichž úlohou bylo popularizovat jeho zásady, které pak v hudebních dílech uskutečňoval.

Přirozeně v nich odsuzuje operu založenou na zpěvných číslech — italskou operu, stejně jako velkooperu

francouzskou. Velkou důležitost ve svých teoretických úvahách věnuje orchestru v opeře. Zdůrazňuje jeho význam a je přesvědčen, že úplnou jednotu operní formy je možné docílit jedině prostřednictvím orchestru, který má neustále zdůrazňovat skladatelův dramatický záměr. V tomto směru si ve svých operách pomáhal systémem »vedoucích motivů«, které se stávají v jeho operách nejen nositeli básnických myšlenek a symbolů, ale i citových momentů. Zavrnutí uzavřených čísel a práce s vedoucími motivy vede u Wagnera k tzv. »nekonečné melodii«. Pěvecké party — místo střídání árií a recitativů se mění na pateticky zpěvnou deklamaci. To jsou zásady Wagnera umělce, za které bojoval ve svých teoretických dílech.

S obdivuhodnou houževnatostí šel pak za svým cílem, který si vytyčil. Byl dokonce ochoten podstoupit bídu, opovržení, nepochopení, výsměch a lhostejnost. Nikdy však se nepřizpůsobil řečišti hudebních dějin. Jak dalece se v jeho umění uskutečnila roztržka s tradičním stylem, a jak se vytvořila jeho osobitá hudební řeč, a jak se uplatnily jeho teoretické zásady, které tak houževnatě propagoval, to dokazuje odkaz jeho hudebně dramatického díla a jeho životnost v současné době.

Dramatizovaná balada Bludný Holanďan — nesporně první wagnerovská opera — vznikla v letech 1840—1842. Wagner si byl vědom hodnoty tohoto díla a na titulní stranu rukopisu napsal »od této chvíle se začíná moje dráha básníka«. S pověstí o Holanďanovi »Ahasveru moří« se setkal v díle H. Heineho. Působivost literárního zpracování byla pak znásobena vlastním skladatelovým zážitkem — prožil v té době bouřlivou plavbu na moři, při níž loď, na které se plavil z Rigy do Paříže byla zahnána až na pobřeží Norska. Už tehdy měl před sebou vidinu prokletého korábu Holanďanova věčně zápasícího s mořem a svým osudem.

Wagner ve velmi těžkých podmínkách hmotných dokončil text i hudbu a přispěním Meyerbeerovým pak operu uvedl s neobyčejným úspěchem v r. 1843 v Drážďanech.

Toto dílo obsahuje v podstatě všechny stylové prvky, které Wagner během své umělecké dráhy pak vytríbil k dokonalosti.

V prvé řadě zde kladl neobyčejný důraz na orchestr, který je významným nositelem děje. Zobrazuje charakter, vytváří dramatické situace a hovoří i tehdy, kdy zpěvák mlčí. Pěvecké party

ještě částečně sledují kantilénové tvary melodií (Erikova kavatina v II. dějství), ale už se i zde začíná zjevně vyvíjet osobitý wagnerovský způsob hudební řeči, který přizpůsobil linii melodie citovému nebo rozumovému významu textu.

Stírá se tak hranice mezi árií a recitativem a objevuje se, i když ne ještě v krystalické definitivní formě vázaná podoba řeči. Proto tak sugestivně působí první monolog Holanďana. Typické příklady vedoucích motivů — motiv Bludného Holanďana, v Andante vroucí a čistý motiv Senty, který je v závěru předehry současně zářícím motivem věrnosti a vykoupení. Volná hymnická koda zpívá o smíru duše věčně bloudící a hledající jejíž vina je smyta pěnivou vlnou čistého, nesobeckého citu.

V tomto díle Wagner poprvé vztáhl ruku po světu mýtů a balad a poprvé zde uplatnil jako ústřední ideu díla — tak typickou pro jeho básnického génia — myšlenku vykoupení a smíření.

—es—

ahasver moří

Opera Státního divadla v Ostravě - laureát státní ceny

RICHARD WAGNER

BLUDNÝ HOLANĎAN

opera o třech dějstvích

libreto - richard wagner

překlad - pavel eisner a jaroslav vogel

Dirigent
Režisér
Sbornístr
Výtvarník scény
Výtvarník kostymů
Korepetice

zasloužilý umělec Jiří Pinkas
zasloužilý umělec Ilja Hylas
Karel Kupka
Vladimír Sránek,
nositel vyznamenání Za vynikající práci
Alexandr Babraj
Miroslav Kolař
Jaromír Šalamoun

Holanďan
Senta
Daland
Erik
Mary
Lodník

Vladimír Mach / Čeněk Mičák
Eva Gebauerová / Eva Kinclová
Jan Kyzlink / Karel Průša
Jaroslav Hlubek / Michael Kozelský
Drahomíra Drobková / Alena Havlicová
Josef Ábel / Ladislav Malínek

Inspicient
Text sleduje

Josef Jakš
Emilie Hudcová / Anna Kubínová

PREMIERA 27. BREZNA 1976 V DIVADLE ZDENKA NEJEDLÉHO

obsah opery obsah

I. DĚJSTVÍ

Dalandova loď zápasící s prudkou bouří se uchýlí k večeru ke skalnatému pobřeží. Posádka lodi v bezpečí očekává ztišení živlu. V okamžiku, kdy nastane zdánlivá chvíle k odpočinku po vyčerpávající plavbě zjevuje se v blízkosti lodě jako tajemný přízrak černý koráb, kotvící v blízkosti Dalandovy lodě. Na břeh vystupuje Holanďan, postava opředena hrůznou pověstí — Ahasver moří, hříšník

odsouzený k věčnému bloudění po vodách a věčnému čekání na své vykoupení. I smrt se mu vyhýbá — dojde usmíření v okamžiku, kdy najde věrné srdce dívky, schopné nekonečného citu a oběti. Holanďan nabízí Dalandovi závrtné bohatství za jedinou noc v jeho domově, po boku jeho dcery Senty. Daland bez rozmýšlení souhlasí.

II. DĚJSTVÍ

Senta sedí s děvčaty na přástkách. Nevnímá

bezstarostné prozpěvování dívek a je stále více připoutávána tajuplným obrazem „Bludného Holanďana“. Její srdce se svírá soucitem nad jeho osudem. Je známo, že Holanďan jednou za sedm dlouhých let smí vstoupit na pevninu a hledat své vykoupení v podobě věrné ženy. Senta podivně rozrušena tuší, že je osudem předurčena k vykoupení bloudícího. Nevšímá si již svého ženicha Erika a upřeně hledí ke

opery obsah opery

opery obsah

dveřím, ve kterých se náhle objeví Holanďan po boku jejího otce. Daland oznamuje své dceři rozhodnutí, provdat ji za zámožného cizince. Setkání Senty s Holanďanem je symbolické — oba mají pocit, že se znají odedávna a že jsou navěky spjati.

III. DĚJSTVÍ

Bývalý Sentin ženich Erik zdrcen náhlým zvratem situace, prudce vyčítá své bývalé nevěště zradu a nevěru. Holanďan rozhovor

vyslechne. Jeho žal je nezměřitelný — tak blízko se zdálo vykoupení a opět musí bloudit po mořích v beznaději a zoufalství. Loučí se s dívkou a prchá na svou loď. V rozrušení nad křivým obviněním vytrhne se Senta otci s rukou a z mořského útesu, před zraky Holanďanovými se vrhá do moře. Vlastním životem vykoupí klid milovaného a nešťastného muže, jehož koráb pomalu mizí pod hladinou usmířeného moře.

obsah opery

A za jitra už obřadné a nové Moře se na něj usmívá nad římsou stezky nad propastí. A v jeho stránce už se zhlíží Cizinka . . . . . Neboť je drahý čas, co už chuť této básně měl; a všechno ho k ní volalo . . . . .

A jaké blaho jednou z večera, když projevila mu svou přízeň; a jaká dychtivost jí povolit. A také úsměv měla takový, že poskytl mu oporu . . . . .

„Můj poslední zpěv! Můj poslední zpěv! . . . . . A bude to zpěv mořeplavce . . . . .“

Veď mě už slasti, po cestách všech moří, za chvění všech bríz, v nichž se plaší chvíle jako pták oděný v perutném šatě . . . . . Jdu, jdu po cestě okřídlení, kde smutek sám je už jen perutí . . . . .

Krásný čas na moři, dvě čisté vrásky na přecházejícím čele a velké dobrodiní milenky na vodách. Ta jejíž srdce živí nevinnost dnes nese potřebným svou čiši něhy; ta, jež nosí svou lásku jako zapomenutí lamp za bílého dne; ta, která ve mně vyslovila pravdu a jež mě vykoupila z rukou beznaděje . . . . .

Majáky (sbírka veršů) Saint-John Perse

